

HUSZADIK TANULMÁNYI LEVÉL

SZERETET

A. BEVEZETÉS

A mai ember szenved attól, hogy nem képes többé megtapasztalni Istent. Ez valószínűleg azzal függ össze, hogy Istent és a szeretetet nem feloldhatatlan egységként fogjuk fel, mint például ahogy Szent János levelében áll: Isten a szeretet, és aki megmarad a szeretetben, Istenben marad, és Isten is őbenne.

Még Ferencnél is tapasztalható ez az egység. Sőt élete alapélményét testesíti meg. Ezért joggal nevezik őt „szeráfi szentnek” is. Assisi Ferencet szeráfként (=angyalként) lobbantja lánggra Isten szeretete.

B. ÁTTEKINTÉS

Két központi kifejezés alkalmas arra, hogy megvilágítsa Szent Ferenc misztikus alapélményét. Egyfelől Isten alázata: Isten nem isteni mivoltában nyilvánul meg, hanem a gyengék és kicsinyek képében. És ott van még a szeretet: voltaképpen hatalom nélkül, amint a ferencesek mindig is hangsúlyozták (elsősorban Jakopone da Todi).

Isten szeretete egy történeti tényben válik tetten érhetővé: Jézus életében és halálában. E konkrét személyre pillantva ismeri fel Ferenc, mennyire egy Isten és a szeretet; olyan szeretet ez, mely a halálban teljesebbé válik, és amelynek ugyanezzel a mértéktelenséggel kell megfelelnünk.

Isten szeretete azonban az ember jövője is egyben, olyan ígéret, melyért fohászkodunk, és amelyre vágyakozunk. Az ember erre a jövőre rendeltetett, azonban hagynia kell, hogy jelenné váljon ez a jövő, azáltal, hogy az élet leglényegesebb kérdéseit a szeretet szemszögéből válaszolja meg, a szeretetet pedig az élet legfőbb támaszaként értelmezi.

Továbbá Isten szeretetének van egy pontja, ahol összefolyik és jelenné válik a történeti tény és az ember jövője: az eukarisztia. Ez a közösség középpontja: serkenjen fel tehát mindenki, hogy megünnepelje ezt a szeretetet! „Isten szerelméért” - hangzik Ferenc egyik alapmotívuma: ezt vagy azt azért a szeretetért kell megtennünk, amellyel Istent szeretjük. Ezzel kapcsolatban tartsuk szem előtt Szent János szavait: a szeretet lényege nem abban áll, hogy szeretjük egymást, hanem abban, hogy Isten előbb szeretett bennünket.

Ebben az összefüggésben arról van tehát szó, hogy a gyöngédséget is a szeretet egy aspektusának tekintjük.

C. INFORMÁCIÓ

Tankönyv: 119. sz.

Ehhez kapcsolódóan:

A. Holl egyébként heves vita tárgyát képező könyvében olyan szempontra hívja fel a figyelmet, mely a Szent alapélményét ismét másként juttatja kifejezésre.

A „dulcedo” („édesség”: vö. Végr 3) alapélménye, melynek Ferenc újra és újra átadja magát, és amely Ferencet rendre francia énekek éneklésére sarkallja, Holl fordításában „gyöngédségként” szerepel: „Érthető, miért használják gyakran ezt a kifejezést („dulcedo”, „douceur”) a trubadúr-énekekben, hiszen három érzékfelfogást hoz összhangba – arcot (kedves), ízt (édes), érintést (lágú). Ferenc telve volt a világ iránti gyöngédséggel, így tehát már rendelkezésünkre áll a helyes fordítás..., számára megmagyarázhatatlan, szokatlan és rendkívül pozitív módon feltörő érzelmi élmény – átfogó jóindulat és gyöngédség határozott tárgy nélkül” (62. old.). Ferenc imáiban közvetett bizonyítékokat találunk erre a kitűnő körülírásra. Ennél fogva a „pius” szó már önmagában is a „gyöngéd” jelentéstartalmat hordozza.

E magatartás jelentőségét emeli ki egy E.H. Eriksontól származó idézet: „Valamennyi ideológiai rendszer közül egyedül a vallás állítja helyre az ember azon legősibb érzését, hogy odaforduljon valakihez, aki gondoskodik róla és elővigyázatosan figyeli minden lépését. A zsidó-keresztény hagyományban nincs imádság, mely világosabban mutatná be ezt: 'világosítsa meg az Úr az ő orcáját terajtd, és könyörüljön terajtd, fordítsa az Úr az ő orcáját rád, és adjon békét tenéked'. Ezt az élményt minden ájtatosságnál jobban fejezi ki, ha abban a reményben fordítjuk arcunkat a magasság felé, hogy megismernek bennünket.” (173 p). Ferenc is azok közé tartozik, akik bizalommal emelkednek Isten arca felé (vö. a San Damiano-i találkozás), és akik ezt az imádságot saját lényegükbe építik be (vö. LLeó). A. Holl az imádság itáliai háttéréből indul ki: „Nyomban érthetővé válik, miért fordítottam 'gyöngédségként' és nem 'irgalomként' a 'pietá' kifejezést. Az a bizonyos legősibb érzés, melyről Erikson ír, az édesanya arcába tekintő egészen kicsiny gyermek sajátja. Amit viszonzásként kap, nem más, mint gyöngédség. Milyen szép is lenne, ha az, ami a vallásból mára megmaradt, visszahozhatná a kapitalizmus hideg világában a társadalomból olyannyira hiányzó gyöngédséget! Hiszen mi másra való a vallás” (174 old.). A gyöngédség alapélménye azonban nem csupán egyetlen imádságban csapódik le, hanem élettrajzi kihatásai is vannak. A. Holl a következő történelmi párhuzamot fedezi fel: „Ferenc és (Luther) Márton esetében a felnőtté válás folyamata a szokásosnál több időt vett igénybe. A döntő jelentőségű lelki folyamatok csak huszadik életévük betöltését követően indultak be, és mintegy hét évre volt szükségük ahhoz, hogy rátaláljanak önmagukra... Felmerül bennünk a kérdés, milyen mélységekből merített Ferenc és Márton erőt, és megállapítjuk, hogy a kiindulási helyzet mindkét esetben az 'elfordított arc' volt, melynek háttérében az elhagyatottság érzése állt egy minden gyöngédséget nélkülöző világban. Figyelemre méltó, hogy sem Ferenc, sem Márton nem

talált segítséget koruk konvencionális vallásában. Ennek következtében hosszú évek munkája során újabb hozzáférési útvonalat hoztak létre Istenhez. Állhatosságuk jutalmaként hat az a mindent elsöprő érzés, mely során megdöbbentő hirtelenséggel ragyog végül rájuk az 'odafordított' arc. A távoli, közömbös, mással törődő és fásult Isten, a hatalmas és szigorú Úr, Ferenc és Márton számára a legfeltűnőbb jóindulattá és gyöngéd jósággá alakul át." (175 old.).

Amikor Ferenc a Megfeszítetre pillantott, vagy éppen egy leprás sebes arcába, amikor Assisi Klárával találkozott, vagy testvérét, Leót vigasztalta, amikor köpenyét ajándékozta egy koldusasszonynak, vagy éppen őt magát ajándékozták meg – mindig gyöngédséggel találkozott, és ő maga is gyöngédséget juttatott kifejezésre. Elmondhatjuk tehát erről a szóról, hogy az isteni megnyilatkozás jegyeit hordozza.

IRODALOM

Boff, L.: Zärtlichkeit und Kraft. Franz von Assisi mit den Augen der Armen gesehen. Düsseldorf, 1983.

Holl, A.: Der letzte Christ. Stuttgart, 1979.

Rotzetter, A.: „Aus Liebe zur Liebe”. Zu einem Wort des hl. Franziskus von Assisi. In: Wissenschaft und Weisheit, 44. 1981. 154-167.

A.R.

D. FELADATOK

1.Feladat: A szeretetet nem szeretik

A 13. és 14. század forrásaiban nem találjuk ezt a közismert mondatot. A történet szerint Ferenc vándorlás közben sírt, és folyton így kiáltott fel: „Nem szeretik a szeretetet”.

Milyen tapasztalatok állhatnak a mondat hátterében? Ön hogyan értelmezi ezt?

2.Feladat: 2Cel 172:

A szeretetnek sok megnyilvánulási formája van. A következő szöveg alapján emelje ki a szeretet dimenzióit és aspektusait! Írja ki, húzza alá különböző színekkel! Értelmezze saját szavaival!

„Nem csoda, hogy akit a szeretet ereje a teremtmények testvérévé tett, azt Krisztus szeretete még szorosabb kötélléssel fűzte azokhoz, akik a Teremtő képmását viselték magukon. Azt szokta mondani, hogy a lelkek üdvözítésénél nincs semmi életbevágóbb feladat, és újra meg újra utalt arra, hogy Isten Egyszülött Fia egyedül a lelkekért kegyeskedett keresztre feszíttetni magát. Innét fakadt kitartása az imádságban, fáradhatatlansága a prédikálásban és túlzása a példaadásban. Nem

tartotta volna magát Krisztus igazi barátjának, ha nem szerette volna a lelkeket, kiket Krisztus oly nagyon szeretett. Ez volt a fő oka annak, hogy annyira tisztelte a hittudósokat, akik Krisztus munkatársaiként ugyanazt a feladatot teljesítik, mint maga Krisztus. Még jobban, szívének még teljesebb odaadásával szerette testvéreit, a szó igazi értelmében vett hitfeleit és az örökké tartó örökségben osztályos társait.”

3. Feladat: 2Cel 196

A következő szövegben Szent Ferenc „áhitatgyakorlatáról” esik szó. Hogyan értelmezhető ez a szó? Töltse meg a szót a szövegből levezethető jelentéstartalmakkal!

„Talán nem lesz fölösleges és hiábavaló legalább futólag érinteni Szent Ferenc különleges áhitatgyakorlatait; már csak azért sem, mert ez a jámbor férfiú, aki teljes mértékben élvezte a Lélek kenetét, bár mélységes kegyelettel viseltetett minden iránt, mégis feltűnő fogékonyságot mutatott bizonyos különleges áhitatgyakorlatok iránt. A társalgásban közönségesen használt szavak közt az "Isten szerelme" kifejezést nem tudta mély megindultság nélkül hallani. E kifejezés hallatán megrázkódott, szent örömmel telt el, lánggra gyúlt, mintha a külső hang vonója szívének benső húrját érintette volna. Azt tartotta, hogy az alamizsnának ilyenmel való viszonzása fejedelmi bőkezűség, és balgáknak mondotta azokat, akik a pénznél kevesebbre értékelik ezt. Ami őt magát illeti, azt az elhatározását, melyet még világi korában tett, hogy tudniillik egyetlen szegényt sem utasít el, aki Isten szerelméért fordul hozzá alamizsnáért, haláláig férfiasan megtartotta. Mikor egy ízben nem volt mit adnia egy koldusnak, aki Isten szerelméért alamizsnáért esengett, titokban fogta az ollót, és már azon a ponton volt, hogy kettévágja ruháját. Minden bizonnyal meg is tette volna, ha a testvérek észre nem vették volna szándékát, és más módon nem kárpóolták volna a koldust. "Nagyon kell szeretniünk - mondta - annak szeretetét, aki olyannyira szeret bennünket.”

4. Feladat: A szeretet jelentése

A Ferences Források mutatójában a következő bejegyzéseket találjuk a „szeretet” szóra vonatkozóan. Keresse meg a szöveghelyeket, írja ki a különböző aspektusokat, és próbáljon írni egy záró fogalmazást mindezek alapján!

*szeretet: 2LHív 1, 30 – LKlara 1 – LRend 31 – Int 9, 4; 11, 2; 27, 1 – **Fragm 7** – ImKer 1 – ErÜdv 3, 13 – MZs 1, 3 – IReg 11, 5. 6; 22, 53. 54; 23, 3*

- Szent Ferenc szeretete: LRend 12

- az engedelmes szeretet: Int 3, 6

*- Isten a szeretet: 1LHív 2, 19 – 2LHív 87 – MKif 2 – **IFragm 15. 43** – FID 4. 6 – IReg 17, 5; 22,*

- Isten szeretete az emberek iránt: MKif 5. 6 – 1Fragm 3. 40. 53. 71 – 2Fragm 26 – 3Fragm 4 – 1Reg 10, 3; 16, 11; 17, 16; 22, 5; 23, 6 – NapH 10 – ITB 12
- szeretet Isten iránt: 1LHív 1, 10; 2, 19 – 2LHív 53. 87 – LMin 2 – LRend 14. 31 – MKif 2. 5 – Int 9, 3; 15, 2; 20, 2 – 1Fragm 15. 71 – 3Fragm 4 – MahnKlara 4 – 1Reg 10, 3; 22,26; 23, 11
- a klerikusok iránt: 1Reg 19, 3 – Végr 8 – VégrS 5
- a felebarát iránt: 2LHív 27. 30. 31 – LLeó 1-4 – LMin 5-7. 9-11 – LRend 31 – 1Fragm 81 – 2Fragm 19 – 2Reg 6, 7. 8. 9 – 1Reg 4, 1-6; 5, 7. 8. 13. 14; 6, 3; 7, 15. 16; 9, 9. 10. 11. 12; 10, 1. 2; 11, 3. 4. 5 – RegR 1-10 – VégrS 3; lásd szolgálni
- szerezni: 2LHív 16 – 1Fragm 30 – 2Fragm 17 – MZs 1,4 – 2Reg 6,8 – 1Reg 9, 11; 10,4 – ÁldBern 3. 4
- egymást: 1Reg 11, 1. 5. 6 – VégrS 3
- a szegénységet: VégrS 4
- a testvéreket: LMin 5. 7. 9-11 – LRend 12 – 2Reg 6, 8 – 1Reg 9, 11
- az ellenségeket: 2LHív 38 – LMin 5 – Int 3, 8; 9, 1. 2; 14, 4 – 1Fragm 1. 2 – 2Reg 10, 9-10 – 1Reg 22, 1. 4
- Ferencet: LMin 9
- az Úristent: 1LHív 1, 1 – 2LHív 18. 19 – LMin 9 – LRend 24 – MZs 8, 5; 14, 9 – 1Reg 23, 8. 11

Hogy áttekinthetőbbé tegyük a 4. feladatot, a következőképpen tagoljuk a munkát:

- a. A 2LHív 1. 16. 18. 19. 26. 27-31. 38. 53. 87. helyek alapján nevezze meg, mit ért Ferenc „szeretet” alatt!
- b. A LMin alapján hogyan fest egy szeretetteljes előljáró?
- c. A következő helyek alapján nevezzen meg néhányat az Istenhez fűződő szeretet jegyei közül!

Ellenben mily boldogok és áldottak azok, akik szeretik az Istent és úgy cselekszenek, ahogyan az Úr az evangéliumban mondja: „Szeresd a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint önmagadat” (Mt 22, 37. 39). (2LHív 18)

Abból akarom megismerni, szereted-e igazán az Urat és engem, az ő szolgáját és a tiédet, hogy megteszed-e ezt; nevezetesen, hogy ne legyen olyan testvér a világon, akinek, bármilyen súlyosan is vétkezett - miután szemedet látta, és irgalmat kért tőled -, irgalmad nélkül kelljen távoznia. (LMin 9)

És mivel ezen szolgálat címén mindenki más fölött megtisztelt benneteket az Úristen, azonképpen ti is mindenki másnál jobban szeressétek, tiszteljétek és becsüljétek őt. (LRend 24)

Mindnyájan teljes szívből, teljes lelkiünkéből, teljes elménkből, teljes erőfeszítéssel (vö. Mk 12, 30) és bátorsággal, teljes értelmünkkel (vö. Mk 12, 33) és minden erőnkéből (vö. Lk 10, 27), minden odaadásunkkal és érzésünkkel, egész bensőnkéből, minden vágyunkkal és akarásunkkal szeressük az Urat (Mk 12, 30), aki egész testet, egész lelket és egész életet adott és ad mindannyiunknak, aki teremtett, megváltott és merő irgalomból üdvözíteni fog bennünket, s aki velünk, szájalomra méltó és nyomorúságos, büdös és romlott, hálátlan és rossz emberekkel minden jót tett és tesz. (1Reg 23, 8)

Mindnyájan, mindenütt, minden helyen, minden órában és minden időben, mindennap és szüntelenül higgyünk igazán és alázatosan, zárjuk szívéinkbe és szeressük, tiszteljük, imádjuk, szolgáljuk, dicsérjük és áldjuk, dicsőítsük és mindenek fölé helyezzük, magasztaljuk és hálát adjunk a fölséges és hatalmas, örök Istennek, a háromságnak és egységnek ... (1Reg 23, 11).

E. KONKRETIZÁLÁS

1. J. Bill *Vom zärtlichen Menschen* című könyvében (Stuttgart, 1976. 14-17.) írja a következőket. Merüljön el a szövegben és tegye fel magának a kérdést, mit is jelent mindez:

„Más pillantásában fürdeni! Az ember abból él, hogy más rátekint, hogy így módon elnyeri személyes, csak hozzá tartozó tekintetét, hogy növekszik és kivirul e tekintet alatt, hogy megtapasztalja: egy másik, egy Te, felém fordítja arcát, látványom nem közömbös számára. A kertész is mindennek figyelmet szentel, ami csak a kertjében nő. Aziránt érdeklődik tehát, vajon és hogyan sikerült valami, kézbe veszi, megérinti, várakozik, nem veszíti el türelmét, míg el nem érkezik az érés és a gyümölcstermés ideje. Így fordul a nagy kertész is valamennyi teremtménye felé, örvendezve, hálátelten, reménykedve, hiszen minden növényből mintha tükrökből fénylene vissza valami: saját arca, jósága, reményteljes várakozása. Olyan Isten gyöngédsége ez, aki fiában, Jézusban emberi arcot fordít felénk, olyan védelemet adományoz, amely táplálja az embert, olyan szemléletet és bizalmat nyújt, mely a legkeserűbb megpróbáltatások idején is kitart. Olyan távlatokat és horizontokat nyit meg, amelyekben nem csak egy belső jóindulat, valamilyen nagyrabecsülés, hanem a „szeretet pillantása” adatik meg.

A Szentírás gyakran ad hírt arról, hogyan vetődik Jézus pillantása látszólag véletlenül, szinte futólag bizonyos emberekre. Egyszer az első tanítványokra (Mt 4,18) vagy Mátéra a vámszedőhelyen (Mt 9,9) vetődik az Úr tekintete, máskor a gazdag ifjúra, akit megnyer szeretetével, és meghívja, kövesse őt (Mk 10,21); de pillantása arra is képes, hogy megtérésre, belső megrázkódtatásra és az élete megváltoztatására bírjon valakit, mint Péter esetében történt, amikor megtagadta az Urat (Lk 22,61). Nincs ebben a pillantásban jobbára semmi különös. Mégis csöndes, titokzatos párbeszéd veszi kezdetét vele. A megszólított először is már azelőtt magán

érezte ezt a tekintetet, mielőtt még követhetné a hallott szót. A száj (még inkább az élet) válasza könnyebbé válik, ha az ember tudja, mihez is kezdjen ezzel a pillantással. Az Ő pillantása azt jelenti: Ő ismer engem, Ő választ kér tőlem. Én pedig megadom neki, hiszen tudom, hogy szeretnek.”

2. Keressen a saját életében olyan pillanatokot, amikor kézzelfoghatóvá vált Ön számára Isten szeretete és gyöngédsége!
3. Ön hogyan járulhatna hozzá Isten és a szeretet megtapasztalásának egységéhez? Hogyan tanúsíthatná és tehetné megtapasztalhatóvá környezetében Isten szeretetét?
4. (ha jól emlékszem, a verset nem kérted)

F. ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

Milyen kulcsszavak mentén foglalható össze Szent Ferenc alapélménye?

Hogyan hangzik az a mondat, melyet Ferenc követendőnek tartott saját maga és testvérei számára?

Mely latin vagy olasz kifejezések állnak a „gyöngédség” szó hátterében?

A szeretetnek milyen időbeli vonatkozásai vannak Ferenc szerint?

Hogyan viszonyul egymáshoz szeretet és eukarisztia?

Hogyan viszonyul egymáshoz az Isten iránti szeretet és az isteni szeretet?

Ön azonos szintre helyezi Leó testvér megáldását, a San Damiano-i élményt és a leprásnak adott csókot?

A szeretet témaköréhez kapcsolódóan milyen kifejezések és mondatok lelhetőek fel a Szent Miatyánk-értelmezésében?

Mit ért Ferenc „gyakorlás” alatt?

Nevezzen meg néhány példát Szent Ferenc életéből, amelyekből kiderül, Ferenc milyen indítók alapján cselekedett!